

भारतीय-विद्या-भवनम्, मुम्बई - ७

(सरल - संस्कृत - परीक्षा - विभागः)

संस्कृत-प्रवेशः

SAMSKRITA PRAVESHHA

प्रथमं प्रश्नपत्रम् - First Paper

(समयः १०.३० तः १२.३०)

(पूर्णाङ्कः ५०)

- प्र. १. किन्हीं दो श्लोकों की व्याख्या हिन्दी/अंग्रेजी/मातृभाषा में कीजिए । ६
Explain any two verses in Hindi/English/Medium language.
- (१) सर्पाः पिबन्ति पवनं न च दुर्बलास्ते शुष्कैस्तृणैर्वनगजा बलिनो भवन्ति ।
 कन्दैः फलैः मुनिवराः क्षपयन्ति कालं सन्तोष एव पुरुषस्य परं निधानम् ॥
- (२) काव्येषु नाटकं रम्यं तत्रापि च शकुन्तला ।
 तत्रापि हि चतुर्थोऽङ्कः तत्र श्लोकचतुष्टयम् ॥
- (३) सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ।
 अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥
- प्र. २. किन्हीं चार लोकोक्तियों का भावार्थ हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में लिखिए । ४
Write meaning of any four of the following proverbs in Hindi/English/Medium language.
- (१) न क्वापि सरलेन पदं निधीयते । (२) गतं दुःखं सुखं च यत् । (३) चक्रवत् परिवर्तन्ते दुःखानि च सुखानि च । (४) चक्रं क्रन्दत्यतैलकम् । (५) न चागतं सुखं त्यजेत् ।
- प्र. ३. 'गुरु' अथवा 'तत् (पुलिङ्ग)' शब्द के रूप सभी विभक्तियों में लिखिए । ५
Write all declensional forms of the word 'गुरु' or 'तत् (पुलिङ्ग)'.
- प्र. ४. (क) किन्हीं पाँच क्रियापदों से वाक्य बनाइये । ५
Form sentences with any five verbs.
- (१) लभे । (२) धारयति । (३) यतन्ते । (४) योजयते । (५) भवन्ति । (६) जपामि ।

- (ख) किन्हीं पाँच पदों में सन्धि कीजिए । **Join the Sandhis of any five.** ५
 (१) इति + अत्र। (२) भानु + अस्तः। (३) पितृ + ऋणम्। (४) शे + अनम्।
 (५) पौ + अकः। (६) विष्णो + ए।
- (ग) किन्हीं पाँच रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए । **Fill in the blanks (any five).** ५
 (१) अलसस्य.....विद्या। (२) संतोष एव.....निधानम्। (३) जातस्य हि।
 (४) सूर्योदयस्य सुन्दरं वर्णनं कुर्वन्ति। (५) पश्चात्तापेन.....मुक्तिः भवति।
 (६) मध्यगाःसाहाय्यं कुर्वन्ति।
- प्र.५. निम्नांकित शब्दों के अर्थ लिखकर संस्कृत में वाक्य निर्माण कीजिए । ५
Write the meaning of the following words and make sentences in Sanskrit.
 (१) मातुलः । (२) पितामहः । (३) पितृव्यः । (४) मातुलानी (५) मातामहः ।
- प्र.६. आज्ञार्थक क्रियापदों से वाक्य निर्माण कीजिए । ५
Form sentences with imperative verbs.
 (१) गच्छ, (२) पश्य, (३) धावतम्, (४) कुरुत, (५) कथय ।
- प्र.७. किन्हीं पाँच वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद कीजिए । ५
Translate any five sentences into Sanskrit.
 १) वह मन्दिर में अयोध्या की कथा कहता है। (२) मुझे कथा में बहुत आनन्द आता है।
 (३) मैं प्रतिदिन वस्त्र धोता हूँ। (४) वह संस्कृत भाषा में बोलता है।
 (५) राजा प्रजा का पालन करते हैं । (६) सेवक राजा की रक्षा करते हैं।
 (1) He narrates the story of the Ayodhya in the temple. (2) I enjoy the story very much. (3) I wash clothes everyday. (4) He speaks in Sanskrit language. (5) The king takes care of his subjects.
 (6) The servants protects the king.
- प्र.८. किन्हीं पाँच वाक्यों का हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में अनुवाद कीजिए । ५
Translate any five sentences into Hindi/English/Medium language.
 (१) बाणभट्टादिभिः कविभिः संस्कृतभाषायामनेके ग्रन्थाः रचिताः। (२) तस्य नृपतेः राज्यं सुविशालम् अस्ति। (३) सूर्यनमस्कारेण शरीरे बलं वर्धते,सौख्यं स्वास्थ्यं चोपपद्यते ।
 (४) अपवर्गं केवलं पुण्यपुरुषाः लभन्ते। (५) मम गृहे पितृव्यः,मातुलः,मातुलानी,मातामही च सन्ति। (६) त्वं प्रातःकाले प्रतिदिनं कवोष्णं गोदुग्धं पिब।

भारतीय-विद्या-भवनम्, मुम्बई - ७

(सरल - संस्कृत - परीक्षा - विभागः)

संस्कृत-प्रवेशः

SAMSKRITA PRAVESHHA

द्वितीयं प्रश्नपत्रम् - Second Paper

(समयः २.०० तः ४.००)

(पूर्णाङ्कः ५०)

प्र. १. किन्हीं दो श्लोकों का अर्थ हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में लिखिए ।

१०

Write the meaning of any two verses in Hindi/English/Medium language.

- (१) दधि मधुरं मधु मधुरं द्राक्षा मधुरा सुधापि मधुरैव ।
तस्य तदेव हि मधुरं यस्य मनो यत्र संलग्नम् ॥
- (२) सुलभाः पुरुषा राजन्! सततं प्रियवादिनः ।
अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥
- (३) भोगा न भुक्ता वयमेव भुक्ताः तपो न तप्तं वयमेव तप्ताः ।
कालो न यातो वयमेव याताः तृष्णा न जीर्णा वयमेव जीर्णाः ॥

प्र. २. (क) किन्हीं पाँच लोकोक्तिओं का तात्पर्य हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में समझाइए ।

५

Explain any five proverbs in Hindi/English/Medium language.

- (१) चेतः शुद्धौ स्वस्थताधिगमः (२) अङ्गीकृतं सुकृतिनो न परित्यजन्ति । (३) अल्पेन सिद्धे न यत्नमनुतिष्ठति । (४) अवयवशक्तेः स्वस्थाधिगमः । (५) अर्थो हि लोकेषु बन्धुः ।
(६) अयमपरो गण्डस्योपरि स्फोटः ।

(ख) किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए ।

५

Answer any five questions in Sanskrit.

- (१) वृक्षेषु लतासु च स्थित्वा नानाविधाः विहगाः किं कुर्वन्ति? (२) शूर्पनखा कस्य भगिनी आसीत्? (३) लक्ष्मणस्य पत्न्याः नाम किम् आसीत्? (४) के स्थानभ्रष्टाः न शोभन्ते?
(५) कं दृष्ट्वा शूर्पनखा काममोहिता बभूव? (६) जीवन्तोऽपि मृताः के भवन्ति?

- प्र. ३. निम्नलिखित रेखांकित वाक्यों में अशुद्ध पदों को शुद्ध कीजिए । ५
Correct the incorrect words in the following underlined sentences.
 (१) उद्याने बालकाः क्रीडति। (२) जनाः शुक्रं स्वगृहे पालयति। (३) सुरेशः अशोक ! क्व गच्छामि ? (४) शिक्षकाः प्रश्नं पृच्छति (५) नूपुरात् नार्यः पादशोभां वर्धयन्ति।
- (ख) निम्नाङ्कित पदों के अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए। ५
 (१) स्वल्पमूल्यानि। (२) कृताञ्जलिः। (३) पाणिः। (४) बीजारोपणम्। (५) अनुभूय।
- प्र. ४. सोदाहरण किन्हीं पाँच उपसर्गों का अर्थ हिन्दी/अंग्रेजी/माध्यमभाषा में लिखिए ५
Write the meaning of any five Upasargas in Hindi/English/Medium language and give examples.
 (१) प्र। (२) सम्। (३) अनु। (४) वि। (५) उद्। (६) प्रति।
- प्र. ५. (क) किन्हीं तीन की सन्धि कीजिए । Join any three Sandhis. ३
 (१) भानुः + अस्ति। (२) अश्वः + मृतः। (३) जनः + ष्ठीवति। (४) रामः + शास्ति।
- (ख) किन्हीं दो का सन्धि-विच्छेद कीजिए । Disjoin any two Sandhis. २
 (१) देवस्तथा। (२) कविलिखति। (३) रामस्सदा।
- प्र. ६. किन्हीं दस वाक्यों का अनुवाद संस्कृत में कीजिए । १०
Translate any ten sentences into Sanskrit.
 (१) इस बाजार में क्या-क्या मिलता है ? (२) शेर जंगल का राजा होता है। (३) ऋषियों के आश्रम में हिरण दौड़ते हैं। (४) नदी में कौन स्नान करता है ? (५) वे चाँदनी में वृक्ष पर बैठेंगे। (६) वहाँ सेना नहीं जाएगी। (७) मैं हाथ जोड़कर प्रार्थना करता हूँ। (८) यह अँगूठी किसकी है ? (९) उसके कंधे मजबूत हैं। (१०) यह नगरी बहुत बड़ी है। (११) कृष्ण अपने शरीर को सजाता है। (१२) नदी के किनारे कौन बैठा है।
- (1) What can be found in this market? (2) Lion is the king of forest. (3) Deer run in the hermitage of sages. (4) Who bathes in the river? (5) They will sit on the tree in the moonlight. (6) The army will not go there. (7) I pray with folded hands. (8) Whose ring is this? (9) His shoulders are strong. (10) This city is very big. (11) Krishna is decorating his body. (12) Who is sitting on the bank of the river?

